

Stand van Circulair Bouwen in Brabant

De Brabantse Aanpak
Circulair Bouwen

Trends en kansen voor de transitie naar circulaire bouw in Brabant

Maart 2025

Inleiding

De bouwopgave is groot; het milieuvraagstuk ook. Om beide opgaven beter met elkaar in balans te krijgen, moeten we anders bouwen. Met meer aandacht voor materialen, waar die vandaan komen en hoe we ze verwerken. Vandaag en in de toekomst.

Er is steeds meer aandacht voor circulair bouwen als essentiële pijler voor een duurzame toekomst. Desalniettemin zijn er nog steeds veel uitdagingen die overwonnen moeten worden. Door nieuwe samenwerkingen te smeden en kennis te vergroten wil het netwerk **Brabantse Aanpak Circulair Bouwen** die uit de weg ruimen. Voor een toekomstgerichte circulaire bouwsector in Brabant.

Met de **Monitor Circulair Bouwen in Brabant** onderzochten we voor het tweede jaar de stand van zaken van circulair bouwen in Brabant. Waar staan we, wat zijn knelpunten en kansen? Met dit onderzoek kunnen we voortgang van Brabantse organisaties volgen. En het stelt ons in staat om gerichte interventies te doen en dient als basis voor het jaarlijkse programma. Bijvoorbeeld door onze BACB-partners kennis en netwerkmogelijkheden aan te reiken, en hen te helpen bij door hen benoemde knelpunten in de transitie.

45 BACB-partners hebben de Monitor Circulair Bouwen ingevuld. Uit de resultaten hebben we **5 trends** gedestilleerd:

1. Beperkte markttoegang voor nieuwkomers, door 'oude' eisen en procedures.
2. Zelf worden afgeremd, door het gebrek van lange termijn visie van de ander.
3. Minder circulaire innovaties, doordat we denken dat het niet mag.
4. Te weinig aandacht voor de positieve impact van circulair bouwen, door onze CO₂-tunnel.
5. Waardebehoud in de gebruiksfase kan meer worden benut, door betrokkenheid van bewoners te vergroten.

We lichten ze hieronder toe. Veel leesplezier!

De Brabantse Aanpak
Circulair Bouwen

Beperkte markttoegang voor nieuwkomers, door 'oude' eisen en procedures

Gemeenten en woningcorporaties spelen een cruciale rol in het bevorderen van circulair bouwen, door als launching customer circulaire materialen, producten en processen te stimuleren. Uit de monitor blijkt echter dat 40% van de gemeenten en woningcorporaties slechte beperkte ruimte biedt voor nieuwe circulaire spelers, waardoor de toegang tot de markt voor nieuwkomers wordt belemmerd.

Aanbestedingseisen belemmeren marktvernieuwing

Een belangrijk obstakel voor nieuwkomers, zoals Chainable, zijn aanbestedingseisen, zoals een minimum aantal jaren ervaring met specifieke projecten. Dit belemmert marktvernieuwing en zorgt voor een oneerlijk speelveld - alleen gevestigde organisaties die overstappen op circulair bouwen profiteren hiervan. Hierdoor blijven gevestigde partijen de norm bepalen, terwijl nieuwe, innovatieve spelers buiten de boot vallen.

Marktconsultaties met nieuwkomers

Hoewel de samenwerking tussen sectoren ten opzichte van vorig jaar iets is verbeterd (in 2024 beoordeelde 45% dit onderdeel als 'goed', tegenover 52% in 2025), kunnen gemeenten hun regierol versterken door actief verbindingen te leggen en markttoegang inclusiever te maken. Dit vraagt om een bredere inzet van marktconsultaties, waarin ook nieuwkomers een stem krijgen. Het draait om het formuleren van de juiste vraag, zodat de juiste standaarden (zoals Het Nieuwe Normaal) worden gehanteerd zonder de creativiteit van marktpartijen te beperken, en tegelijkertijd efficiënt omgegaan wordt met beschikbare middelen.

Kans: Inspiratie uit de energietransitie

We kunnen inspiratie halen uit een transitie die verder gevorderd is: de energietransitie. Gemeenten en woningcorporaties hebben al ervaring opgedaan in het creëren van ruimte voor innovatie en het opbouwen van een duurzamere marktstructuur. Ze hebben geleerd hoe ze innovatieve technologieën kunnen integreren in bestaande infrastructuren, samenwerkingen kunnen aangaan met nieuwe marktspelers en financieringsmodellen kunnen ontwikkelen die zowel duurzaam als economisch haalbaar zijn. Deze ervaringen bieden waardevolle lessen voor de circulaire bouwsector, waar vergelijkbare uitdagingen op het gebied van markttoegang, regelgeving en samenwerking spelen.

Zelf worden afgeremd, door het gebrek aan lange termijnvisie van de ander

Goed nieuws: steeds meer organisaties hebben een stip op de horizon voor circulair bouwen. Waar vorig jaar 50% van de respondenten een heldere lange termijnvisie had, is dat dit jaar gestegen naar 63%. Dit toont aan dat de inspanningen van de BACB-partners effect beginnen te hebben - een positieve trend!

Noodzaak van een lange termijnvisie

Toch wordt het gebrek aan een lange termijnvisie nog steeds genoemd als een van de grootste knelpunten. Dit heeft vooral te maken met het ontbreken van een duidelijke visie bij andere partijen, zoals overheden en marktpartijen. Als opdrachtgevers of samenwerkingspartners geen concrete opbouw- en afbouwstrategie hebben voor circulair bouwen, wordt het voor andere betrokkenen ook moeilijker om zelf stappen te zetten. Het benadrukt de noodzaak voor het hebben van een lange termijnvisie, waarmee partijen zich committeren om de transitie naar circulair bouwen daadwerkelijk te versnellen.

Kans: Van pilot naar praktijk, met het cross-sectorale gesprek centraal

Met de BACB volgen we de oproep van Ivo van den Thillart (Buro Kade): *"Laten we meer met elkaar praten om te horen wat we van elkaar nodig hebben om onze eigen doelstellingen te halen."* Daarom starten we een Community of Practice (CoP), waarin we met partners uit de hele keten samenwerken. Per regio werken we met de BACB-partners aan ieders eigen stip op de horizon en de bijhorende mijlpalen, maar het cross-sectorale gesprek staat hierbij centraal. Wat heb jij van de ander nodig om je eigen circulaire doelstellingen te bereiken? En wat kun jij bijdragen zodat anderen hun circulaire doelstellingen kunnen realiseren?

Wil je hieraan meedoen? Houd ons in de gaten!

Minder circulaire innovaties, doordat we denken dat het niet mag

Ondanks de groeiende aandacht voor circulair bouwen in de afgelopen jaren, blijkt uit de monitor dat kennis over wet- en regelgeving een van de grootste obstakels blijft, vooral bij gemeenten, bouwbedrijven en architecten. Dit komt deels door de complexiteit en voortdurende veranderingen in wet- en regelgeving, maar ook doordat organisaties vaak onvoldoende tijd investeren in het opbouwen en up-to-date te houden van deze kennis.

Waar loopt het vast?

Veel circulaire initiatieven stranden momenteel door de veronderstelling dat iets niet toegestaan is, terwijl het in werkelijkheid wél mogelijk is. Zoals het boeken van afschrijvingskosten van circulaire producten of verouderde inkoopregels. Gebrek aan kennis van wet- en regelgeving is hiervan de oorzaak. Bovendien vormt het ontbreken van juridische en financiële borging van circulaire prestaties in contracten een extra belemmering: 67% van de respondenten geeft aan dat juridische en financiële borging niet of nauwelijks onderdeel is van de bedrijfsvoering.

Kans: Regels zijn er om te helpen, niet om in de weg te zitten

De oplossing ligt in omdenken: in plaats van te zeggen "mag niet, kan niet, hoort niet" zou de vraag moeten zijn "mag het wel?". Zoals Albert Jan Kruiter (Instituut voor Publieke Waarden) aangeeft: *"Overheden kunnen alleen sturen door geld en wetgeving, maar het discours is stuk. Over geld hebben we het gesprek dat het te veel of te weinig is. Over regels zeggen we dat ze in de weg zitten."* Daarom moeten we terug naar het idee dat 'regels hulpmiddelen zijn' en het gesprek aangaan over welke financiële prikkels we kunnen inzetten om circulaire en duurzame initiatieven daadwerkelijk vooruit te helpen. Samenwerking tussen sectoren en een actievere regierol van gemeenten kunnen helpen om blokkades in de regelgeving te doorbreken en circulaire innovaties te realiseren.

Te weinig aandacht voor de positieve impact van circulair bouwen, door onze CO₂-tunnel

Steeds meer partijen richten zich naast het reduceren van CO₂-uitstoot ook op de CO₂-opslag van bouwmaterialen (40% van de respondenten scoort hier 'goed'). Maar circulair bouwen gaat verder dan alleen het reduceren van CO₂-uitstoot, en dit wordt vaak onvoldoende belicht. Het ontwerpen en bouwen met zo veel mogelijk gezonde materialen blijft achter (slechts 27% van de respondenten scoort 'goed').

Positieve impact

We lijken vast te zitten in onze 'CO₂-tunnel', terwijl circulair bouwen veel meer positieve impact kan hebben. Zoals op het gebied van gezondheid:

- Gezond wonen: natuurlijke materialen dragen bij aan een beter binnenklimaat;
- Gezond werken: vakmensen worden minder blootgesteld aan schadelijke stoffen;
- Hittestress verminderen: materialen die de temperatuur beter reguleren;
- Minder behoefte aan actieve koeling: besparing op energieverbruik en kosten.

Moeilijk te kwantificeren

Veel van deze voordelen zijn moeilijk te kwantificeren of komen ten goede aan andere partijen dan degene die de bouwkosten betaalt. In het geval van gezondheid liggen de baten bijvoorbeeld bij het individu en de zorgverzekering. Hierdoor blijven deze voorbeelden onderbelicht in de besluitvorming. Een van de weinige dingen die goed te kwantificeren is, is de CO₂-impact. Dit houdt ons vast in de CO₂-tunnel, waarbij de CO₂-winst bepaalt of circulair bouwen wel of niet als een goed idee wordt gezien.

Kans: Visualiseren voor inzicht en impact

Hoewel veel voordelen van circulair en biobased bouwen moeilijk te kwantificeren zijn, is dat niet onmogelijk. Met de [Duurzaamheidsmonitor HNN](#) (ontwikkeld door Buro Kade en BIMWYSE) kunnen de duurzaamheidsdoelen van Het Nieuwe Normaal worden gevisualiseerd. Dit meetinstrument maakt het mogelijk om de circulaire ambities van een opdrachtgever én de uitgangspunten van de ontwerp- en bouwfasen weer te geven in een 'gebouwroos'. Daarnaast helpt het om een integrale blik te behouden tijdens het bouwproces om gemaakte keuzes te monitoren.

Waardebehoud in de gebruiksfase kan meer worden benut, door betrokkenheid van bewoners te vergroten

Partijen uit de hele keten hebben nog weinig aandacht voor de positieve effecten van circulair bouwen tijdens de gebruiksfase (gemiddelde score over de hele keten is een 2.6 uit 5). Er lijkt sprake te zijn van een gebrek aan kennis en ervaring, met name op het gebied van waardebehoud (zoals losmaakbaarheid, adaptief vermogen en hergebruikpotentie (2.8 uit 5)). Hierdoor worden kansen voor meervoudige waardecreatie onvoldoende benut, terwijl dit juist essentieel is voor duurzame en toekomstbestendige bouwprojecten.

Bottom-up en inclusieve trajecten

Een belangrijk knelpunt bij het werken aan waardebehoud is het gebrek aan zowel fysieke als financiële ruimte. Dit benadrukt de noodzaak voor een bredere en actievere betrokkenheid van bewoners en werknemers in circulaire projecten. Een groeiende trend is dan ook de verschuiving naar meer bottom-up en inclusieve trajecten, waarbij mensen niet alleen meedenken, maar ook meebeslissen en meebouwen. Dit zorgt voor een grotere betrokkenheid en creëert meer financiële ruimte voor circulaire oplossingen.

Kans: Meedenken, meebeslissen en meebouwen

Door inspirerende voorbeelden te delen van projecten waar bewoners en werknemers actief hebben bijgedragen aan circulaire bouwen en renoveren, kan deze beweging verder worden versterkt. Initiatieven zoals [Boschgaard](#), waarbij bewoners in samenwerking met architectenbureau Superuse Studios, Bouwbedrijf Versteegden en woningcorporatie Zayaz hun woningen circulair (ver)bouwen, tonen aan hoe eigenaarschap en betrokkenheid bijdragen aan de succesvolle toepassing van circulaire principes. Het verzamelen en delen van dergelijke voorbeelden kan de kennis over circulariteit in de gebruiksfase vergroten en gemeenten en andere partijen aanmoedigen deze aanpak te omarmen.

Verantwoording

Het BACB-team heeft aan alle partners van het BACB-netwerk een vragenlijst opgestuurd, gemaakt in Qualtrics. Waarvan 82% - namelijk **45 leden** - de monitor hebben ingevuld. In de vragenlijst stonden vragen over de volgende onderwerpen:

1. Systeem
 - I. Kennis en vaardigheden opbouwen
 - II. Toegang tot de markt
2. Organisatie
 - I. Lange termijn visie
 - II. Management
 - III. Ketensamenwerking
 - IV. Waardecreatie
3. Project (uit Het Nieuwe Normaal)
 - I. Milieu-impact Materiaalgebruik
 - II. Waardebehoud
 - III. Sociaal
 - IV. Gebruiksfasen

Deze vragen konden beoordeeld worden op een **schaal van 0 tot 5**. 0 betekent: hier hebben we (nog) geen aandacht voor. En 5: dit hebben we in al onze processen geïntegreerd en we behalen maximaal resultaat.

Vervolgens is er getoetst in welke mate dit een **knelpunt vormt in de transitie naar circulaire bouw**, waarbij de drie grootste knelpunten (in aflopende volgorde van belang) benoemd konden worden.

De vragenlijst is in de eerste week van januari 2025 verstuurd, en de BACB-partners hadden een maand de tijd om deze in te vullen.

BACB partners

- Gemeenten
- Woningcorporaties
- Toeleveranciers
- Bouwbedrijven
- Architecten
- Adviesbureaus
- Aannemers

Auteurs

De vragenlijst en analyse is opgesteld door Jeske Zonneveld, Yael Aartsma en Khymo Moestadja, alle drie werkzaam bij Squarewise.

Over de Brabantse Aanpak Circulair Bouwen

Wij maken van circulair bouwen de normaalste zaak van de wereld.

Circulair bouwen is vooral een sociale en organisatorische uitdaging. Technisch komen we er wel uit. Daar zijn we als netwerk Brabantse Aanpak Circulair Bouwen van overtuigd.

Daarom hebben wij – een netwerk van aanpakkers, aannemers, architecten, inkopers, opdrachtgevers en toeleveranciers – de handen ineen geslagen en het manifest ‘Brabantse Aanpak Circulair Bouwen’ ondertekend. Met elkaar werken we aan versnelling van circulaire bouw. Door samen te werken en van elkaar te leren. En vooral: door te dóen.

Inmiddels zijn meer dan 50 organisaties aangesloten bij de Brabantse Aanpak Circulair Bouwen. Draag jij ook bij aan bouwend Brabant? Dan ben je een onmisbare partner om van circulair bouwen het nieuwe normaal te maken!

Meer weten of aansluiten?

Neem contact op met Jeske Zonneveld, via jeske@squarewise.nl.

**De Brabantse Aanpak
Circulair Bouwen**

Meer weten of aansluiten bij BACB?

Neem contact op met Jeske Zonneveld, via jeske@squarewise.nl

**De Brabantse Aanpak
Circulair Bouwen**